

Ἐπιβατήριος λόγος ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει τοῦ ἐκλεγέντος
Μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Ἐπιφανίου,
ἐκφωνηθεὶς εἰς τὸν Μητρολιτικὸν Ἱ. Ν. Ἁγίου Βασιλείου ἐν
Τριπόλει, τὴν Πέμπτην 31ην Ὀκτωβρίου 2024

Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, Σεπτὲ Προκαθήμενε τῆς
Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος,

Σεβασμιώτατε ἅγιε Σπάρτης, Τοποτηρητὰ τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως Μαντινείας καὶ Κυνουρίας,

Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Πανοσιολογιώτατοι Καθηγούμενοι, σεβαστοὶ Πατέρες καὶ
ιερολογιώτατοι Διάκονοι, ὀσιώτατοι Καθηγούμεναι,
εὐλαβέστατοι μοναχοὶ καὶ μοναχαί,

Ἀξιότιμε κ. Περιφερειάρχα,

Ἀξιότιμε κύριε Δήμαρχε,

Κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν,
δικαστικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ δημοτικῶν Ἀρχῶν, καὶ πάσης
ἄλλης ἀρχῆς τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς,

Λίαν ἀγαπητοὶ χριστιανοί·

Μὲ τὴν τιμία ψῆφο τῶν σεβαστῶν ἀρχιερέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐξελέγην Μητροπολίτης τῆς Ἐκκλησίας ποῦ παροικεῖ στὴν ἱστορικὴ ἐπαρχία τῆς Μαντινείας καὶ τῆς Κυνουρίας τὴν 4ην Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ὀλοκληρώνεται σήμερον, μὲ τὴν ἀκολουθία τῆς ἐνθρονίσεως καὶ τοῦ ἐπιβατηρίου μου λόγου, ἐνώπιον τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς τοπικῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας.

Σὲ αὐτὴν τὴ διαδικασία, ποῦ χάνεται μέσα στον χρόνο, συνέβαλε μία σειρὰ προσώπων, πολλῶν γνωστῶν καὶ ἄλλων ἀφανῶν, μὲ κορυφαῖο τοῦ χοροῦ τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριόν μοι κύριον Ἱερώνυμον, τὸν ὁποῖον ἐξαιρέτως καὶ πάλιν σήμερον εὐχαριστῶ εὐγνωμόνως. Πολλὰ ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτὰ εὐχαρίστησα πρὸ ἐνὸς περίπου ἔτους, τὴν Κυριακὴ 29 Ὀκτωβρίου 2023, στὸν χειροτονητήριό μου, ἐνῶ ἄλλα παρέλειψα νὰ εὐχαριστήσω, εἴτε λόγῳ οἰκονομίας χρόνου εἴτε κατ' ἐπιθυμίαν τους.

Ἐγκαθίσταμαι σήμερα ἐνώπιόν σας, μὲ τὴν παρουσία κλήρου καὶ λαοῦ, εἰς τὸν περίπτυστον θρόνον τῆς τοπικῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον ἔχουν λαμπρύνει σπουδαῖοι ἐκκλησια-

στικοὶ ἄνδρες, ἐν οἷς ὁ ἀγωνιστὴς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 Θεοφάνης Σιατιστεύς, οἱ ἀείμνηστοι Ἱεράρχες Θεόκλητος Α΄, Προκόπιος, Γερμανός Β΄, Θεόκλητος Β΄, καθὼς καὶ ὁ προκάτοχός μου κυρὸς Ἀλέξανδρος.

Ἡ ἀκολουθία τῆς ἐνθρονίσεως οὐσιαστικὰ θέτει γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἐπίσκοπο ἐνώπιον τοῦ ποιμνίου του. Εἶναι ἡ πρώτη τους συνάντηση, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τὶς συμβατικὰς χρονικὰς διαιρέσεις παρελθόντος, παρόντος καὶ μέλλοντος. Στὴν Ἐκκλησία τίποτα δὲν εἶναι ἄξια καὶ τυχαῖο. Ὁ Θεὸς ἀπεργάζεται τὴν πορεία αὐτῆς τῆς συνάντησης, σὲ κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία, μὲ τρόπους ἀνερμήνευτους. Κάθε συνάντηση, θεολογικά, ἐνέχει τὸ στοιχεῖο τῆς ἐκπλήξεως. Διότι παραπέμπει πάντοτε στὴ μία καὶ μοναδικὴ συνάντηση μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία συνέβη μὲ τὴ Δημιουργία τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ θὰ ὀλοκληρωθεῖ μὲ τὴ θέωσίν της στὰ Ἐσχατα. Στὴν Ἐκκλησία προγευόμαστε αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς Ἐσχατῆς συνάντησης. Γι' αὐτό, αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ συνάντηση εἶναι πάντοτε μία ρωγμὴ, μία ἀπρόβλεπτη τομὴ. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴν ἔχει πάντοτε τὴ γεύσιν τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς ἐλπίδος γιὰ κάτι καινούργιο, τῆς τάξεως τοῦ μυστηρίου, γιὰτὶ κρύβει τὸ ἄγνωστο.

Ἡ συνάντηση τοῦ ἐπισκόπου μὲ τὸ ποίμνιόν του δὲν ὁμοιάζει μὲ καμμία ἄλλη συνάντηση μέσα στὴν ἱστορία. Δὲν ἔχει περιεχόμενο κοινωνικό, ψυχολογικὸ ἢ γνωσιακὸ, ἀλλὰ ἔχει

περιεχόμενο όντολογικό. Διότι, για να συμβεῖ αὐτή ἡ συνάντηση, προϋποθέτει τὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου καὶ παραπέμπει σὲ αὐτό. Συναντοῦμε καὶ γνωρίζουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἐκκλησιαστικὰ μόνον μέσω τοῦ Χριστοῦ, ὄχι χωρὶς τὴ μεσολάβησή Του, ἀφετηριακῶς μὲ τὸ Νυστήριο τοῦ Βαπτίσματος. Μὲ αὐτὸ ὁ κόσμος, ἐνῶ εἶναι ὁ ἴδιος, τὴν ἴδια στιγμή δὲν εἶναι ὅπως ἦταν πρὶν, καθὼς ἀναγεννήθηκε ἄνωθεν.

Ἡ συνάντησή μας ἔχει πρώτιστα χαρακτῆρα εἰκονολογικό, δηλαδή συμβολικό. Τὸ σύμβολο, πού ὡς λέξη παράγεται ἀπὸ τὴ σύνθεση τῆς προθέσεως *σὺν* καὶ τοῦ ῥήματος *βάλλω*, παραπέμπει πάντοτε σὲ κάτι πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ἡ Ἐκκλησία, στὸ πλαίσιο αὐτό, εἶναι ἡ «*εἰκὼν τῆς οὐρανίου Ἐκκλησίας ἢ ἐπίγειος*»¹, ὅπως λέγει ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς. Ἡ Ἐκκλησία ἐπομένως, μέσα στὴν ἱστορία, εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ σύνδεση Ἐκκλησίας καὶ Βασιλείας εἶναι μία θεμελιώδης ἐκκλησιολογικὴ ἀρχή. Κατ' ἀναλογία, ὁ ἐπίσκοπος εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ ἱερεῖς πάρεδροι τοῦ ἐπισκόπου² κατ' ἀναλογία τῶν Ἀποστόλων. Καὶ ἐσεῖς ὅλοι, ὡς πιστοί, εἰκονίζετε τὴν ἐσχατολογικὴ σύναξη τῶν διεσκορπισμένων τέκνων τοῦ Θεοῦ εἰς ἓν³, ὥστε νὰ ἐκπληρωθεῖ ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Χριστοῦ: «*ἵνα πάντες ἐν ᾧσιν*»⁴. Ἔτσι ἡ Βασιλεία

---

¹ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, *Στρωματεῖς*, 4, 8, Β.Ε.Π.Ε.Σ., τ. Η', 73, 52.

² Βλ. *Αποκ.* 11, 16: «*καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ*».

³ *Ἰω.* 11, 52: «*ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγη εἰς ἓν*».

⁴ *Ἰω.* 17, 21.

φανερώνεται ἤδη ἂν καὶ ὄχι ἀκόμη μέσα στὴν ἱστορία στὴν θεία Εὐχαριστία, στὴ λατρευτικὴ σύναξη τῶν πιστῶν πέριξ τοῦ ἐπισκόπου⁵. Ἐκεῖ θυμόμαστε καὶ εὐχαριστοῦμε ὄχι μόνο γιὰ τὸν Σταυρὸ καὶ τὸν Τάφο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ ὡς νὰ ἔχει ἤδη γίνεῖ⁶.

Ἔτσι συναντώμαστε, γνωρίζομαστε καὶ ὑπάρχουμε ἐκκλησιαστικά. Δὲν νοεῖται ὁ ἐπίσκοπος χωρὶς τοὺς πιστοὺς καὶ οἱ πιστοὶ χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο. Γι' αὐτό, «ὅπου ὁ ἐπίσκοπος ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία»⁷. Κατὰ τὸν ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο, «ὅπου φανεῖ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ νὰ εἶναι καὶ ὁ λαός, ὅπως ἀκριβῶς ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ ὅλη Ἐκκλησία»⁸.

Γι' αὐτὸ σήμερα ἐδῶ δὲν ἔρχομαι ὡς ἄτομο, ἀλλὰ παραπεμπτικῶς «εἰς τύπον καὶ τόπον» Χριστοῦ. Ἔρχομαι στὸ ὄνομά Του, γιὰ νὰ μαρτυρῶ περὶ τῆς ἀληθείας Του. Γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχω χωρὶς ἀναφορὰ στὸν Χριστό. Ὁ Χριστὸς ὁμως, τὸν Ὅποῖον εἰκονίζω, πλέον δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ χωρὶς τὸ σῶμα Του. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν νοεῖται ἐπίσκοπος χωρὶς ποιμνιο. Γιὰ τὸν λόγο αὐτόν, καὶ στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκράτησε ὁ ἑκασταχοῦ ἐπίσκοπος νὰ προσδιορίζεται ὄχι μὲ τὸ κοσμικὸ του

⁵ Βλ. Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας, *Ἡ κτίσις ὡς εὐχαριστία*, ἐκδ. Πορφύρα, Ἀθήνα 2019, Κεφ. Α', «Εὐχαριστία καὶ κόσμος».

⁶ Βλ. Θεία Λειτουργία Ἰωάννου Χρυσοστόμου: «Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγενημένων, τοῦ σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς τριήμερου ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας». *Ἱερατικόν*, ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 2017, σ. 132.

⁷ Ἁγίου Κυπριανοῦ, *Ἐπιστολὴ* 66, 8.

⁸ Ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, *Πρὸς Σμυρναίους* VIII, 2, Β.Ε.Π., τόμ. 2ος, σ. 281: «Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω ὡσπερ ὅπου ἂν ᾗ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία».

ἐπώνυμο, ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς τῆς ὁποίας προΐσταται.

Ἀλλὰ καὶ ἡ δική σας ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῶν λαϊκῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι μία ἀτομικὴ πορεία, οὔτε τοποθετεῖται οὔτε μπορεῖ νὰ τοποθετηθεῖ σὲ μία ψυχολογικὴ, διανοητικὴ ἢ ἄλλη ἀδιαμεσολάβητη βάση. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν εἶναι μία πραγματικότητα, ἡ ὁποία λαμβάνει ὑπόστασις ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἔχει προτεραιότητα στὴ ζωὴ τους. Αὐτὴ ἡ προτεραιότητα ὅμως ἀποδεικνύεται ἐὰν ὑφίσταται ἢ ὄχι ἀπὸ τὸν τρόπο πὺ σχετίζονται μὲ τὸν ἐπίσκοπό τους. Ὅπως ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ ἀντλεῖ ταυτότητα ἀπὸ τὴν Ἐρχόμενη Βασιλεία, ἄλλο τόσο καὶ ὁ πιστὸς καλεῖται νὰ ἀντλεῖ τὴν ταυτότητά του ὄχι ἀπὸ βιολογικὲς, κοσμικὲς, κοινωνικὲς καὶ διανοητικὲς βεβαιότητες, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ σχέση του μὲ τὸν Ἐρχόμενο Χριστὸ ἐν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ διὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνδέει τὴν πίστη ὄχι μὲ ιστορικὲς βεβαιότητες ἀλλὰ μὲ πράγματα πὺ δὲν βλέπονται καὶ δὲν ἐλέγχονται, μὲ βεβαιότητες δηλαδὴ πὺ πηγάζουν ἀπὸ τὸ μέλλον⁹. Ἡ συσχέτιση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταυτότητας μὲ κάτι μελλοντικὸ εἶναι πολὺ ἔντονη στὰ λόγια τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ¹⁰: «ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ

---

⁹ Ἐβρ. 11, 1: «Ἔστι δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων».

¹⁰ Γεν. 22, 1-14.

ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω»¹¹. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς τοῦ ζήτησε νὰ μὴν ἀντλεῖ ταυτότητα οὔτε ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν οὔτε ἀκόμη ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ του μέλλον, τὸ ἴδιο τὸ παιδί του. Κλήθηκε νὰ θέσει πάνω ἀπὸ ὅλες τις βιολογικὲς βεβαιότητές του τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὡς ἐκ τούτου, «δὲν ἔρχομαι ἐδῶ γιὰ νὰ ἀσκήσω κάποια μορφή ἐξουσίας, κοινωνικῆς, πολιτικῆς ἢ ὁποιασδήποτε ἄλλης φύσεως, εἴτε νὰ ὑποκαταστήσω ὁποιονδήποτε ἄλλο θεσμὸ ἢ κοινωνικὸ φορέα. Δὲν χρειάζεστε ἕναν ἀκόμη περιφερειάρχη ἢ ἕναν ἀκόμη δήμαρχο ἢ ἕναν ἀκόμη δικαστὴ ἢ ψυχολόγο, ἢ ἄλλη θεσμικὴ ἀρχὴ ἢ λειτουργό». Ὅλα αὐτὰ ὑπάρχουν, καὶ μάλιστα οἱ ἐκπρόσωποί σας, ὅπως μαθαίνω ἀπὸ τὶς πρῶτες μου συναντήσεις, προσπαθοῦν νὰ κάνουν, στὸ μέτρο τοῦ ἐφικτοῦ, τὰ καλύτερα γιὰ ἐσᾶς. Καὶ γι' αὐτό, καὶ ἀπὸ τὴ θέση μου αὐτή, τοὺς τιμῶ καὶ τοὺς συγχαίρω.

Δὲν ἔρχομαι ἐδῶ πρωτευόντως γιὰ νὰ καλύψω ἢ νὰ ἐνισχύσω συναισθηματικὲς, ἠθικιστικὲς ἢ ψυχολογικὲς ἢ ἄλλες ἀνάγκες. Ἐδῶ ἔρχομαι κυρίως γιὰ νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τί εἶναι ἡ ἀληθινὴ ζωὴ. Καὶ ἡ μόνη ἀληθινὴ ζωὴ, γιὰ τὴ θεολογία μας, πηγάζει ἀπὸ τὴ σχέση μας μὲ τὴν Ἐκκλησία, τὴν ὁποῖα συγκροτεῖ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ἐρχομαι γιὰ νὰ ἐμφυσήσω ἐπιπλέον τὸ Πνεῦμα Ζωῆς σὲ ὅσους τὸ ἐπιθυμοῦν. Ὅσοι βρίσκεστε ἤδη ἐντὸς τῆς

---

¹¹ Γεν. 12, 1.

Ἐκκλησίας, αὐθωρεὶ καὶ παραχρῆμα, στὸν βαθμὸ πού τὸ ὀστράκινο σκεῦος τοῦ καθενὸς τὸ ἐπιτρέπει, ἀποτελεῖτε δοχεῖα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εἶστε φάροι πὺ δὲν μποροῦν νὰ κρυφθοῦν ἀπὸ τὸ μὸδιον. Εἶστε ὁδοδεῖκτες ἑνὸς ἄλλου τρόπου ζωῆς. Χωρὶς νὰ ξεχωρίζετε ἀπὸ τὸν κόσμον, ἐνδιαφέρεστε γιὰ τὸν κόσμον ἀλλὰ ἐν τούτοις διαφέρετε ἀπὸ τὸν κόσμον¹².

Ὁ ἀληθινὸς χριστιανὸς εἶναι ὅ,τι πιὸ δημιουργικὸ ἔχει ὁ κόσμος, ὅ,τι πιὸ φιλόανθρωπο καὶ ἀγαπητικὸ διαθέτει. Ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸν κόσμον, ἀκόμη καὶ στὴ χειρότερῃ του ἐκδοχῇ. Γι' αὐτὸ ὁ ἀληθινὸς χριστιανὸς δὲν κατακρίνει τοὺς συνανθρώπους του, ἀλλὰ τοὺς κατανοεῖ καὶ τοὺς συγχωρεῖ. Δὲν ἀσχολεῖται μὲ το σκουπιδάκι στὸ μάτι τοῦ ἀδελφοῦ του ἀλλὰ μὲ τὴν ἀφαίρεση τοῦ δοκαριοῦ ἀπὸ τὸ δικὸ του μάτι¹³. Ἔτσι γίνεται τὸ ἀλάτι πὺ νοστιμεύει καὶ δίνει γεύση ζωῆς στὸν κόσμον.

Ἡ πρωταρχικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἐπισκόπου εἶναι νὰ προβάλλει στὸ ποιμνιὸ του τὴν ἀλήθεια· νὰ ἀναδέχεται ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς ἐντάσσει στὴν Ἐκκλησία, προκειμένου ἐν Χριστῷ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ νὰ ἀνακαινίζονται καὶ νὰ μεταμορφώνονται μέσα ἀπὸ τὰ μυστήρια καὶ τὸ ἀσκητικὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας.

---

¹² Βλ. ἄνωνύμου, *Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον*, 6, 3, PG 2, 1176B: «Χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοδοσιν», ἀλλὰ «οὐκ εἰσι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου».

¹³ Βλ. *Ματθ.* 7, 5.

Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία ὡς Κοινότητα κινεῖται μέσα στὴν κοσμικὴ ἱστορία, συχνὰ κινδυνεύει νὰ ἀπορροφηθεῖ ἀπὸ αὐτήν. Γιατὶ ἡ κοσμικὴ ἱστορία προέκυψε ἀπὸ τὴν κατάργηση τῆς διαφορᾶς-ἑτερότητας μεταξὺ κτιστοῦ καὶ Ἀκτίστου. Αὐτὸ εἶχε ὡς συνέπεια τὴν ἀπόρριψη τῆς διαμεσολάβησης τοῦ Θεοῦ στὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ θέωση καὶ στὴν ἐστίασή του στὴν κάλυψη τῶν φυσικῶν βιοτικῶν του ἀναγκῶν. Θυμηθεῖτε τὴν Παραβολὴ τοῦ μεγάλου δειπνοῦ¹⁴, ὅπου ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι ἀρνήθηκαν νὰ παραστοῦν, θέτοντας ἕκαστος ὡς προτεραιότητα κάποια ἄλλη, βιοτικὴ ἀνάγκη. Ἀλλὰ ὁ Κύριος τοποθετεῖ τὸ ζήτημα σὲ ἄλλο ἐπίπεδο, ὅταν λέγει: «μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν; ἢ· τί πίωμεν; ἢ· τί περιβαλώμεθα; ... ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ»¹⁵.

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὑποτίμηση τῶν ὑλικῶν καὶ μὴ ἀναγκῶν, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποδώσουμε τὴν πραγματικὴ ἀξία στὶς ὑλικὲς ἀνάγκες, ὀφείλουμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸν κόσμον μέσα ἀπὸ τὸν τρόπο πού τὸν προσέλαβε ὁ Χριστός. Τὸ ὑλικὸ στοιχεῖο εἶναι ἀπολύτως σημαντικό, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς μὲ τὴ Σάρκωση λαμβάνει ὕλη. Ὅποτε, δὲν ὑποτιμᾶται τὸ ὑλικὸ στοιχεῖο. Ὅμως, ἐκτὸς σχέσεως τὸ ὑλικὸ στοιχεῖο παραπαίει. Ἔχετε δεῖ ἀνθρώπους πού, ἀκόμη κι ἂν ἱκανοποιοῦν ὅλες τὶς βιολογικὲς καὶ κοσμικὲς τοὺς ἀνάγκες, ἐν τούτοις δὲν εἶναι ποτὲ εὐχαριστημένοι

---

¹⁴ Λουκ. 14, 16-24· πρβλ. Ματθ. 22, 1-10.

¹⁵ Ματθ. 6, 31-33. Πρβλ. τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις» (Β' Τιμ. 2, 4) καί: «ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. 3, 20).

ἀπὸ τῆ ζωῆ τους. Ἀναρωτηθήκαμε ποτὲ κατὰ βάθος γιατί; Γιατὶ ἓνας ἄνθρωπος δὲν εἶναι εὐχαριστημένος ὅταν δὲν τοῦ λείπει τίποτε σὲ ἐπίπεδο ὑλικό; Γιατὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι, πέρα ἀπὸ τὴν κάλυψη τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν, ὑπάρχει ἓνα ἄλλο αἶτημα γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο, πιὸ σημαντικό. Ὁ μόνος δὲ λόγος ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει νόημα στὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀφοῦ: *«πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν»*¹⁶.

Ἐπομένως, οἱ ἄνθρωποι «δὲν πάσχουμε ἀπὸ ἔλλειψη τροφῆς, ἔνδυσης, ζέστης, ἀλλὰ ἀπὸ ἔλλειψη αὐθεντικῆς, ἀληθινῆς σχέσεως». Ὅταν ὁ ἄνθρωπος λύσει τὴ βασικὴ του σχέση με τὸν Θεό, τότε, στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ, ὅλες οἱ φυσικὲς του ἀνάγκες θὰ ικανοποιηθοῦν. Ἀλλὰ κι ἂν δὲν ικανοποιηθοῦν, ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἀπελπίζεται. Γι' αὐτὸ ὁ Θεάνθρωπος λέγει: *«οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ»*¹⁷.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ἀλλάζει πραγματικὰ ὁ κόσμος θεσμικά, διὰ νόμων καὶ ὀργανώσεων, ἀλλὰ μόνον μέσῳ μιᾶς ἀγαπητικῆς σχέσεως. Καὶ σχέση γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη θεολογία σημαίνει *κοινωνία* με τὸν Χριστὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Σημαίνει νὰ ἀγαπᾶς τὸν ἄλλον ἐλεύθερα, χωρὶς προϋποθέσεις, ὅπως ὁ

---

¹⁶ *Ἰω.* 1, 3.

¹⁷ *Ματθ.* 4, 4.

Χριστός. Γι' αυτό και ο Χριστός όρισε τὸ σημεῖο ἐκκίνησης τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἐχθρό. Μόνον ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ νὰ ἀγαπᾷ τὸν ἐχθρό του ἀγαπᾷ πραγματικὰ τὸν Θεό.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποιότητά μας ἀποκαλύπτεται μόνο στὸν τρόπο ποὺ σχετιζόμαστε μὲ τοὺς συνανθρώπους μας καὶ τὸ περιβάλλον. Ὅπως ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «ἐὰν πεῖς ὅτι ἀγαπᾷς τὸν Θεὸ καὶ μισεῖς τὸν ἀδελφὸ σου, εἶσαι ψεύτης»¹⁸. Ὅμως στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία γενικὰ διαπιστώνεται νὰ κυριαρχεῖ τὸ μῖσος. Ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος ἔγινε ἀποδέκτης τοῦ ἀνθρώπινου μίσους, τῆς ἀνθρώπινης κακίας, τοῦ φθόνου, τῆς ζήλειας. Οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κυρίως οἱ Μάρτυρες, ἔχουν συχνὰ γίνεи ἀποδέκτες τῆς ἄρνησης τοῦ ἄλλου, τοῦ ξένου. Γνωρίζετε καλὰ ὅτι τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ ζήλεια ἔχουν ἐξαφανίσει ὄχι μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρους λαούς. Σκεφθεῖτε πόσες γενοκτονίες ἔχει βιώσει καὶ βιώνει ἡ ἀνθρωπότητα, τοὺς πολέμους στὴν ἐποχὴ μας!

Ἡ ἐκασταχοῦ ἐκκλησιαστικὴ Κοινότητα, σὲ αὐτὸ τὸ ἐκκλησιολογικὸ πλαίσιο, στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ φροντίζει ὡς Σῶμα Χριστοῦ καὶ τὶς ὑλικὲς ἀνάγκες τῶν πιστῶν. Δὲν μένει ἀδιάφορη στὰ κοινωνικὰ προβλήματα τους. Ταυτόχρονα ὁμως, καὶ ὡς πολῖτες μέσα στὶς κοινωνίες, οἱ χριστιανοὶ ἀγκαλιάζουν, τὸν ἄπορο, τὸν ἄστεγο, τὸν ἀσθενῆ, τὸν ἐμπερίστατο ἄνθρωπο.

---

¹⁸ Α' Ἰω. 4, 20: «Ἐὰν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν».

Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον δὲν μπορεῖ νὰ ταυτίζεται μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Μεγάλου Ἱεροεξεταστῆ τοῦ Ντοστογιέφσκι, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ τὴ φιλανθρωπία μὲ σκοπὸ νὰ ἐλέγχει τοὺς ἄλλους. Προτείνει στὸν Χριστὸ νὰ κάνει τὶς πέτρες ψωμιά. Νὰ κάνει θαύματα καὶ σημεῖα μὲ ἓναν μόνον σκοπὸ: νὰ ἐξουσιάζει τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Χριστὸς ὅμως δὲν θέλει καμμία πίστη προερχόμενη ἀπὸ ἐξαναγκασμό, πειθῶ ἢ θαύματα.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ὁ εὐαγγελικὸς Λόγος μᾶς λέγει: «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Εἶναι τὸ πιὸ ἀπλό, προσληπτό, ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ δυσεῦρετο πρᾶγμα στὸν κόσμον. «Τὸ νὰ ἀγαπᾷς τὸν ἄλλον ὅπως τὸν ἑαυτὸ σου σημαίνει ὅτι ἀντιλαμβάνεσαι τὴν ὕπαρξή σου ὄχι ὡς ἓνα φυσικὸ γεγονός, ὅπως τὸ φῶς ἢ τὸν ἀέρα, ἀλλὰ ὡς ἓνα προσωπικὸ συνταρακτικὸ γεγονός, ποὺ εὐρύνει καὶ ἐμπλουτίζει γιὰ πάντα τὴν ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου περὶ τοῦ κόσμου».

Σὲ ὅ,τι καλὸ εἶχαν πρωτοστατήσει οἱ προκάτοχοί μου, καὶ ἰδίως ὁ κυρὸς Ἀλέξανδρος, μαζὶ μὲ ὄλους ἐσᾶς, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, θὰ τὸ ἀναπτύξω ὅσο γίνεται περισσότερο. Εὐλογημένη ἦταν καὶ ἡ τοποτηρητεία γιὰ ἓναν περίπου χρόνον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐσταθίου. Ὅλοι θὰ ὁμιλοῦν γιὰ τὴν ἀπαράμιλλη εὐγένειά του. Θὰ ἀσχοληθῶ προσωπικῶς μὲ ὅλες τὶς ἐνορίες, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν πιὸ ἀπομακρυσμένη, καὶ μὲ καθεμία ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς καὶ

σπουδαῖες ἱερὲς μονές μας. Ἀλλὰ ὅλες αὐτὲς οἱ ἐνέργειές μου καὶ ἡ δική σας συνεργία, ἂν δὲν χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν μεταξὺ μας ἀγάπη καὶ τὴν ἐλευθερία, ὅπως ὁ Κύριος τὶς ἀποκαλύπτει κι ὄχι ὅπως ἐμεῖς τὶς ἐννοοῦμε, θὰ εἶναι «τὰ εἶδωλα τῶν ἐθνῶν, ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων»¹⁹.

Ἀλλὰ ἡ ὅποια διακονία μου εἶναι συν-διακονία μας, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ χωρὶς τοὺς λίαν προσφιλεῖς δι' ἐμὲ κληρικοὺς τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι αὐτοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς εἶπε ὅτι εἶναι ἀνώτεροι ἀγγέλλων καὶ βασιλέων²⁰. Γιὰ τὸν καθένα κληρικὸ θὰ εἶμαι ἀρωγὸς σὲ καθετὶ ποὺ συμβαδίζει μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καθότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ δὲν ἐνέχει ἀσυδοσία. Ἀπεναντίας, ὑπάρχει ἱεραρχία, τάξις, εὐπρέπεια²¹.

Ἐπομένως, ἐδῶ δὲν ἦλθα γιὰ νὰ σᾶς ὀργανώσω μὲ ἕναν τρόπο κοσμικὸ, ἐξουσιαστικὸ, ἀλλὰ ἦλθα γιὰ νὰ σᾶς ἐνθαρρύνω, νὰ σᾶς ἐνισχύσω, νὰ ἐνδυναμώσω τὸ Πνεῦμα Ζωῆς καὶ ἐλπίδος ποὺ φέρετε, ὥστε ὁ κάθε χριστιανὸς καὶ ἡ κάθε ἐνοριακὴ κοινότητα καὶ μοναστικὴ ἀδελφότητα νὰ ἐνεργοποιηθεῖ ἀκόμη περισσότερο στὸ μέτρο τοῦ ἐφικτοῦ. Στὸν βαθμὸ ποὺ αὐτὸ θὰ πραγματοποιεῖται, ὁ μικρὸς μας αὐτὸς τόπος, ἀλλὰ καὶ σπουδαῖος

---

¹⁹ Ψαλμ. 113, 12.

²⁰ Βλ. Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, Διδαχαί, Γ': «... καὶ ἂν τύχη ἕνας ἱερεὺς καὶ ἕνας βασιλεύς, τὸν ἱερέα νὰ προτιμήσῃς· καὶ ἂν τύχη ἕνας ἱερεὺς καὶ ἕνας ἄγγελος, τὸν ἱερέα νὰ προτιμήσῃς, διότι ὁ ἱερεὺς εἶνε ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄγγέλους». Βλ. Ἰω. Μενοῦνος, *Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ Διδαχὲς καὶ Βιογραφία*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2007.

²¹ Βλ. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, *Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας*, PG 3, 369-552.

καὶ ἁγιασμένος ἀπὸ μία χορεία Ἁγίων καὶ Νέο-μαρτύρων, καθὼς καὶ ἔνδοξος ἀπὸ μία σειρά ἡρώων, θὰ πλημμυρίζει καὶ ἀπὸ ἔργα φιλανθρωπίας, κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, ἐκκλησιαστικῆς προσφορᾶς καὶ διακονίας. Κυρίως ὅμως θὰ ἐκπέμπει αἰσιοδοξία, ἐλπίδα, χαρὰ καὶ ὄχι ἀπελπισία, θλίψη, κατάθλιψη. Ὁ ρόλος μου λοιπὸν ὡς ἐπισκόπου δὲν εἶναι νὰ σᾶς ὑποκαταστήσω σὲ ὅ,τι θὰ ἔπρεπε νὰ κάνετε ἐσεῖς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ νὰ σᾶς ἐνισχύσω καὶ νὰ συμπληρώσω τὸ ὑστέρημα ὑμῶν ὥστε νὰ τὸ πράξετε καὶ νὰ τὸ αὐξήσετε *«εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»*²².

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις, χαίρω ἐν Χριστῷ γι' αὐτὴν μας τὴ συνάντηση. Εἶμαι ὑπερήφανος γιὰ σᾶς καὶ θὰ εὐχομαι συνεχῶς καὶ διαρκῶς ὁ Θεάνθρωπος νὰ σᾶς χαρίζει ὅλες τὶς ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις ὥστε νὰ ἀφουγκράζεστε τὸ θέλημα τοῦ θεανθρώπου καὶ νὰ εὐχαριστεῖτε ἐν παντὶ καὶ πάντοτε.

Νὰ εἶστε ὅλοι εὐλογημένοι! Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὸν κόπο τῆς ἐδῶ παρουσίας σας.

---

²² Ἐφεσ. 4, 13.